

Архивски број: 08-352/3
29-11-2022 година

Постапувајќи по претставка бр. 08-352 од 24.06.2022 година, поднесена од [REDACTED] – [REDACTED] со седиште на [REDACTED] Скопје преку полномошник Адвокат [REDACTED] од Скопје со седиште на адвокатска канцеларија на [REDACTED] Скопје – Центар, со лиценца број [REDACTED] против [REDACTED] за извршена дискриминација врз основа на етничка припадност во областа јавно информирање и медиуми на социјалната мрежа Facebook, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 258/2020 од 30.10.2020 година) го донесе следното

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ВОЗНЕМИРУВАЊЕ врз основа на етничка припадност, од страна на [REDACTED] кон бугарскиот народ.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација поднесена е претставка со архивски број 08-352 од 24.06.2022 година, од подносителот полномошник Адвокат [REDACTED] за дискриминација врз основа на етничка припадност.

Согласно наводите од претставката, подносителот тврди дека потенцијалниот дискриминатор во повеќе наврати на социјалната мрежа „Фејсбук“ преку неговиот кориснички профил и неговата емисија „Вечерно шоу со [REDACTED]“ објавил вознемирувачки содржини насочени кон бугарскиот народ. Имено, подносителот на претставката наведува 11 содржини кои се поврзани со историски теми, носители на јавни функции во Р. Северна Македонија и Р. Бугарија, резултати од пописот, јавн културни настан од европски карактер и други дневно-политички настани кои потенцијалниот дискриминатор ги зел како основа за коментирање на неговиот кориснички профил и емисијата „Вечерно шоу со [REDACTED]“.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација согласно член 24, став 7 во врска со член 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, на ден 05.07.2022 година испрати Барање за изјаснување бр. 08-352/2 за произнесување по наводите на претставката до [REDACTED]. На 03.08.2022 година во архивата на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација пристигна Одговор на барањето за изјаснување од страна на потенцијалниот дискриминатор, заведен под архивски број 08-352/3.

Во одговорот, потенцијалниот дискриминатор наведува дека подносителот на претставката навел погрешна адреса на живеење, односно наведената адреса е од неговото работното место [REDACTED]. Дополнително, во својот вовед подносителот дава коментар за рокот на испраќање на барањето за произјаснување, содржината од името на подносителот на претставката и лексичкото пишување на националноста Бугарин (кое во претставката е наведено како „Блгарин“). Во однос на наводите на претставката, потенцијалниот дискриминатор ги објаснува еден по еден сите делови кои според подносителот на претставката се вознемирувачки и насочени кон бугарската заедница. Генерално, потенцијалниот дискриминатор објаснува за фактите на кои ги темели своите информации, објаснува за историски настани, неговите ставови во однос на политички и историски прашања и генерално коментира настапи/настани на политичари од Р. Северна Македонија и Р. Бугарија. Во одговорот се негира секаков дискриминаторски и вознемирувачки однос кон подносителот на претставката и кон бугарскиот народ.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ги разгледа наводите на двете страни во постапката и при своето постапување ги зема во предвид релевантната меѓународна и национална правна рамка во однос на слободата на говорот и изразување и вознемирувањето како вид на дискриминација.

Имено, „слободата на говор и изразување на мислата претставува основно човеково право кое има суштинска улога во остварувањето и заштитата на другите права. Можноста да се изрази мислењето и да се сподели информација претставува вредносен показател за демократскиот капацитет и институционалната поставеност на демократијата во општествата.“¹

¹ <https://www.osce.org/files/f/documents/e/8/116610.pdf>

Слободата на говор и изразување е заштитена со Универзалната Декларација на човекови права во член 19, Европската конвенција за човекови права во член 10 и Меѓународен пакт за граѓански и политички права во член 19.

Слободата на изразувањето се гарантира и во член 16 од Уставот на Република Северна Македонија. Член 16 Устав на Република Северна Македонија предвидува гарантирање на слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата. Се гарантира слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање. Се гарантира слободниот пристап кон информациите, слободата на примање и пренесување на информации, Се гарантира правото на одговор во средствата за јавно информирање. Се гарантира правото на исправка во средствата за јавно информирање. Се гарантира правото на заштита на изворот на информацијата во средствата за јавно информирање. Цензурата е забранета.

Ограничувањето на слободата на изразување доколку е предвидена во закон, може да се однесува на причините наведени во став 2 од член 10 од Европската конвенција за човекови права кои се: државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштита на редот и спречување на нереди и злосторства, заштитата на здравјето и моралот, угледот и правата на другите за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.²

Член 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација предвидува дека вознемирувањето претставува несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел или последица, повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.

Имајќи ги во предвид правните рамки и европските и светските стандарди, Комисијата се впушти во анализа на содржината на објавите на потенцијалниот дискриминатор. Во овој контекст, од вкупниот број (11) објави, три се однесуваат на коментари засновани врз факти во однос на број на запишани Бугари во последниот попис и коментари во однос на тоа дека во Уставот на Р. Северна Македонија не постои збор малцинство. Четири објави се поврзани со коментари и начин на однесувања на македонски и бугарски политичари. Останатите четири се поврзани со приложувања на слики од фудбалски натпревари, коментирање за тоа дали Р. Бугарија гласала за

² Ibid

Украина на Евровизија, компаративен пример за дозволување на собири во Р. Бугарија и С. Македонија и коментар за ширење на раздор или нетрпеливост што е предмет на разработка во Кривичниот законик.

Во однос на првата група објави поврзани со коментирање на Уставот и бројот на заедниците што живеат во Северна Македонија, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација не утврди вознемирувачки говор од страна на потенцијалниот дискриминатор. Слободата на говор и изразување на ставови е загарантирана како едно од основните човекови права. Оттука, Комисијата смета дека не е злоупотребена оваа слобода со тоа што потенцијалниот дискриминатор наведува бројки во Уставот, го коментира Уставот во неговата номо-техничка целина и дава предлози други заедници да влезат во Уставот.

Во однос на втората група објави поврзани со коментари и начин на однесувања на македонски и бугарски политичари, секој граѓанин има право да изразува мислење за било кој носител на јавна функција се` додека не го злоупотреби тоа право за да наштети на индивидуата или поголема група граѓани. Во оваа смисла, потенцијалниот дискриминатор користи иронија/сарказам како стилско изразно средство и сатира како книжевна форма со која се критикува исмејува личност, група, држава или власт. Сатирата се користи како средство на политичките борби и ги разобличува општествените недостатоци, политичките страсти, човечките себичности, непромислености, мани и глупости, а со потсмев на духовит начин критикува, опоменува и казнува. Анализирајќи ја содржината во оваа група објави, Комисијата смета дека истите не можат да се подведат во однос на вознемирување врз дискриминаторска основа (заштитна карактеристика) туку објавите можат да се сметаат како индивидуална навреда/клевета кон одредени политичари што е предмет на уредување на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета. Следствено, подносителот на претставката нема активна легитимација да поднесува претставка за индивидуални лица без нивна согласност а доколку овие лица сметаат дека се навредени/наклеветени, тогаш Комисијата нема законска надлежност да постапува по истите. Дополнително во овој контекст, дури и во одговорот кон Комисијата, потенцијалниот дискриминатор се изразува со стилски изразувања проследена со недолични зборови, но сепак, Комисијата го цени фактот што слободата на изразување го дозволува тоа.

Во третата група на објави кои се однесуваат на коментари на потенцијалниот дискриминатор во однос на тоа како Р. Бугарија гласала на

Евровизија, резултати од фудбалски натпревари, компаративни примери за дозволување на собири и пример кој е посочен како кривично дело, Комисијата за последниот пример во кој подносителот на претставката тврди дека дадениот коментар на потенцијалниот дискриминатор претставува кривично дело согласно Кривичниот законик (член 319), Комисијата не е надлежна за постапување по предмети кои се предмет на разработка кривично-правната материја. Во однос на првите три содржини наведени во оваа група, потенцијалниот дискриминатор повторно ја користи слободата на изразување за да даде свои ставови и да „испровоцира“ одреден дискурс и наратив за кој Комисијата смета дека не е доволно за да биде исполнето битието на делото „вознемирување“ согласно член 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација.

За политичкото изразување во контекст за слободата на изразување добар пример е пресудата во случајот Еон против Франција 28. Жалителот Ерв Еон е државјанин на Франција кој во 2008 за време на посетата на Претседателот на Франција, Николас Саркози на Лавал, истакнал мал плакат на кој пишувало „губи се, ти мал недоделкан“. Оваа фраза, практично, била истата фраза која неколку месеци порано ја употребил Саркози, кога при посетата на еден саем за земјоделски производи, еден земјоделец одбил да се ракува со него. На 6 ноември истата година, Судот од виша инстанца во Лавал го огласил за виновен Еон за навреда на Претседателот на Републиката согласно член 30 од Законот за печатот од 29 јули 1881 г. и го казнил со парична казна од 30 евра, која подоцна била укината. Судот пресудил дека Франција е одговорна за повреда на член 10 од Конвенцијата и пресудил дека фактот што Франција е прогласена за одговорна е доволен правичен надоместок за нематеријалната штета која ја претрпел жалителот. Тежиштето на расправата во Судот бил „балансот кој треба да биде поставен меѓу ограничувањето на слободата на изразување и правото на слободна дискусија на работите од јавен интерес“. Во таа смисла, Судот заклучил дека „фразата употребена од жалителот не била насочена кон приватната чест...ниту пак означува личен напад од голем размер кон Претседателот“. Судот заклучил дека „вербалниот напад“ во својата суштина бил од политичка природа и дека можни ограничувања на политичките дискусии, според член 10 од Конвенцијата, се многу ретки. Понатаму, Судот заклучил дека фактот што фразата којашто била употребена од страна на Еон, го привлекла медиумското внимание, а истата била пренесена на сатиричен начин, јасно укажува дека „вербалниот напад“ во овој случај може да се третира како политичка сатира. Политичката сатира, во својата суштина, ја има целта да провоцира и исмева. Така, според Судот, прогласувањето за виновен на Еон може да има негативен ефект кон „сатирата

како начин за дискусија на работите од јавен интерес“, а таквиот тип на дискусија е фундамент на секое демократско општество. Во таа смисла Судот заклучил дека „изречената кривична санкција за Еон е непропорционална кон целта која е пропишана со членот 10, и во таа смисла е непотребна во едно демократско општество“.

Имено, како што е наведено погоре, правната рамка го дозволува слободното изразување и мисла се` додека е во границите на тоа слободата да не се злоупотреби во цели за нарушување на државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштита на редот и спречување на нереди и злосторства, заштитата на здравјето и моралот, угледот и правата на другите за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството. Во конкретниов случај Комисијата за спречување и заштита од дискриминација смета дека слободата на изразување не е злоупотребено од страна на потенцијалниот дискриминатор во однос на постигнување на горенаведените негативни цели кои во тој случај би значело ограничување на слободата на изразување. Следствено, постои легитимна цел преку која слободата на изразување се употребува во јавниот дискурс на македонското општество преку кое може да се формира одредено јавно мислење или да придонесе кон општествена дебата по различни прашања.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација при разгледување на претставката, достапните докази, како и на одговорот на претставката, утврди дека не можат да се најдат факти за извршено вознемирување врз основ на национална или етничка припадност во конкретниот случај. Согласно надлежностите од член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, врз основа на погоре изнесеното, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација одлучи како во диспозитивот на мислењето.

Скопје
22.11.2022

Комисија за спречување и заштита
од дискриминација

Претседател
Исмаил Камбери

